

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA

1. *Zakon o javnom informisanju*

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je kroz odeljak o slobodi izražavanja.

2. *Zakon o radiodifuziji*

2.1. Savet Republičke radiodifuzne agencije i rukovodstvo RTS-a formirali su sredinom oktobra radnu grupu koja treba što pre da predloži novi model finansiranja javnog servisa, jer je zbog niske naplativosti TV pretplate ugroženo funkcionisanje ove kuće, javio je dnevni list „Press“. Predsednik Saveta RRA, vladika jegarski Porfirije, nije potvrdio da je ovakvo telo formirano, ali je istakao da, u trenutku kada se radi na setu medijskih zakona, država kroz te zakone mora da se potruži da predvidi potpuno siguran način finansiranja javnog servisa tako da on bez problema može da funkcioniše i obavlja svoju funkciju. Vladika Porfirije izjavio je za „Pres“ da postoji više mogućih rešenja za problem finansiranja RTS-a. „Jedan od načina je uvođenje takse, koja funkcioniše u Hrvatskoj i daje dobre rezultate, jer je naplaćuju inkasanti koji idu od kuće do kuće. Zbog teške ekonomske situacije trebalo bi voditi računa o ljudima koji su socijalno ugroženi i smatram da bi njima trebalo odrediti nižu taksu koja bi bila u skladu sa njihovim materijalnim mogućnostima. Druga mogućnost je da se nastavi plaćanje preko računa za struju, ali da se [od uplaćnog iznosa] prvo odbije TV pretplata“. Prema rečima predsednika Upravnog odbora RTS-a, Predraga Markovića, glavni zaključci sastanka koji su čelni ljudi RTS-a imali sa članovima Saveta RRA, ticali su se neophodnosti da se poštuje postignut nivo standarda rada i finansiranja javnog servisa. „To znači da javni servisi moraju da imaju redovno i dovoljno finansiranje, kao i da se sačuva nezavisnot njihovog rada i uređivačke politike“, kazao je Marković. Međutim, samo nekoliko dana kasnije, Goran Karadžić, potpredsednik Saveta RRA, povodom jednog og predloga RTS-a, da se dug za RTV pretplatu naplaćuje direktno s računa zaposlenih građana, izjavio je da smatra da to nije dobra ideja. Goran Karadžić, u izjavi za „Kurir“, demantovao je i da postoji bilo kakva radna grupa ili komisija koju čine predstavnici RRA i RTS-a.

Podsetimo, Zakonom o radiodifuziji predviđeno je da se delatnosti ustanova javnog radiodifuznog servisa koje se odnose na ostvarivanje opšteg interesa utvrđenog zakonom, finansiraju iz radio-televizijske pretplate. Pretplatu su obavezni da plaćaju vlasnici radio i TV

prijemnika. Zakonom je predviđen način pretplate koji se generalno ocenjuje kao neefikasan, a koji je doveo do toga da je naplativost pala na 40 ili i manje procenata. RRA, međutim, kao ni RTS, nemaju zakonodavnu inicijativu. Po Zakonu o radiodifuziji, RRA samo vrši kontrolu i stara se o doslednoj primeni odredaba tog zakona. U navedenom smislu, RRA bi mogla u sklopu svojih nadzornih ovlašćenja da izvrši kontrolu ugovora koji je RTS zaključio sa Elektrodistribucijom i eventualno zatraži da se isti izmeni, budući da on više ne odgovara svrsi radi koje je zaključen, imajući u vidu nisku naplativost pretplate. Izjava vladike Porfirija da je moguće rešenje za problem finansiranja RTS-a i redefinisane tretmana izvršenih uplata za električnu energiju, tako što bi se od uplaćenog iznosa prvo odbijala TV pretplata, mogla bi biti tumačena u tom smislu. Podsećamo da smo u svojim ranijim monitoring izveštajima pominjali možda realniju mogućnost da se uplaćeni iznos deli srazmerno dugu za električnu energiju i dugu za TV pretplatu, umesto što se, kao sada, sve dok postoji dug za električnu energiju, smatra da je svaka uplata izvršena samo za nju, a ne i za pretplatu. Ugovor između RTS-a i, kako zakon kaže, „javnog preduzeća koje obavlja delatnost proizvodnje i distribucije električne energije“ je ugovor čije zaključenje je utvrđeno kao zakonska obaveza za obe strane. Za takve ugovore, shodno Zakonu o obligacionim odnosima, važi da se njihova sadržina može menjati propisima, odnosno, da odredbe propisa kojima se određuje sadržina takvih ugovora postaju njihov sastavni deo, upotpunjavajući ih ili stupajući na mesto nesaglasnih ugovornih odredbi. Zakon o radiodifuziji, istina, ne sadrži odredbe koje određuju sadržinu ugovora između RTS-a i „javnog preduzeća koje obavlja delatnost proizvodnje i distribucije električne energije“. Međutim, takve odredbe i ne moraju nužno biti u zakonu, one mogu biti propisane i podzakonskim aktom.

2.2. Dnevni list „Danas“ bavio se problematikom promene vlasništva medija, i distinkcijom između promene vlasništva i preprodaje frekvencija, ili otuđenja dozvole, koje je Zakonom o radiodifuziji zabranjeno. Izvori „Danasa“ iz RRA tvrde da je ova agencija, od osnivanja, dala saglasnost za oko 100 promena vlasničkih struktura nacionalnih, regionalnih i lokalnih emitera. Goran Karadžić, potpredsednik Saveta Agencije, objašnjava da se promena vlasničke strukture ne može smatrati preprodajom frekvencije, jer su nosioci dozvola za frekvencije privredna društva, te da ista privredna društva ostaju nosioci dozvola i kada se pojedini od vlasnika u njihovoj strukturi promeni. Pitanje preprodaje frekvencija pojavljuje se u medijima, kao po pravilu, svaki put kada dođe do promene vlasnika pojedinih elektronskih medija. Ovoga puta, ova tema inicirana je najavama moguće prodaje nacionalne *TV Avala*.

Zakon o radiodifuziji, u članu 46, propisuje da se dozvola za emitovanje programa, kao ni dozvola za radio stanicu, ne može ustupati, iznajmljivati ili na drugi način preneti ili otuđiti. Istovremeno, Zakon propisuje da emiter svaku promenu vlasničke strukture mora da prijavi

Agenciji, odnosno, da pribavi njenu prethodnu saglasnost. Suština je u tome da onaj ko emituje, mora biti onaj ko je dobio dozvolu, odnosno, da emiter koji je dobio dozvolu, nije istovremeno dobio i nadležnosti radiodifuzne agencije da tu dozvolu dalje dodeljuje nekom trećem. S druge strane, promena vlasničke strukture, prijavljuje se iz dva razloga. Prvi je vezan za transparentnost vlasničkog kapitala i kontrolu udela koji su u neposrednom stranom vlasništvu. Drugi se tiče nedozvoljene medijske koncentracije. U odnosu na prvi razlog, po dobijenoj prijavi, RRA kontroliše da li je u vlasničku strukturu emitera ušlo strano pravno lice čije je vlasništvo netransparentno (odnosno koje je registrovano u zemlji u kojoj prema unutrašnjim propisima nije dozvoljeno ili nije moguće utvrditi poreklo osnivačkog kapitala), odnosno, da li je emiter u neposrednom vlasništvu stranih lica sa više od 49%. U odnosu na drugi razlog, po dobijenoj prijavi, RRA proverava samo da li promenom vlasničke strukture dolazi do nedozvoljene medijske koncentracije. Tako na primer, pošto po Zakonu o radiodifuziji nedozvoljena medijska koncentracija postoji kada jedno lice ima dozvolu za nacionalno emitovanje i istovremeno učestvuje u kapitalu drugog emitera koji ima istu takvu dozvolu, sa više od 5%, RRA je prilikom svojevremene promene strukture *TV Avala* i ulaska Željka Mitrovića, vlasnika *RTV Pink* u njeno vlasništvo, istu promenu dozvolila iz razloga što je on vlasništvo u *Avali* ograničio na 4,95%. Pojedini smatraju da ovakav tretman promene vlasničke strukture, zapravo omogućava skriveno vlasništvo. Kako god bilo, u svakom vremenu, a posebno kriznom kao što je vreme u kome živimo, mediji će se prodavati. To nije sporno. Ono što bi, međutim, nadzor nad promenama vlasništva medija morao da obezbedi, jeste da medij, i sa novim vlasnikom, podjednako kao i sa onim koji je dozvolu za emitovanje programa dobio na javnom konkursu, ispunjava sve tehničke, organizacione i programske uslove za proizvodnju i emitovanje programa, na osnovu čije ispunjenosti mu dozvola i jeste izdata.

3. Zakon o o tajnosti podataka

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Rodoljub Šabić, ocenio je u saopštenju objavljenom 22. oktobra, da je nužno preispitivanje efekata primene Zakona o tajnosti podataka. Poverenik smatra da se, polazeći od nesumnjivog značaja koji klasifikacija podataka ima za ostvarivanje prava na slobodan pristup informacijama i za opštu pravnu sigurnost i bezbednosne interese zemlje, ne sme ignorisati odsustvo željenih rezultata primene ovog propisa. Šabićev zaključak je da su se stekli svi uslovi za preispitivanje sadržine zakona i pristupanje ili njegovoj bitnoj inovaciji ili zameni potpuno novim zakonom.

Zakon o tajnosti podataka usvojen je u decembru 2009. godine. Njime je na jedinstven način uređena materija klasifikacija podataka. Prethodno, ova materija bila je regulisana velikim

brojem propisa koji su omogućavali arbitrarno odlučivanje, ali i ozbiljne zloupotrebe. Usvajanje ovog zakona ocenjeno je kao ozbiljan demokratski iskorak, od velikog značaja i za novinare i medije, budući da su postojala očekivanja da će on omogućiti lakše i realnije sagledavanje rizika skopčanih sa objavljivanjem službenih dokumenata, a posebno onih klasifikovanih različitim oznakama tajnosti. Nažalost, ispostavilo se da je optimizam bio preuranjen. Osnovni i svakako najveći problem, što i poverenik Rodoljub Šabić navodi u citiranom saopštenju, je to što vlada nije donela podzakonske akte važne za primenu zakona. Vlada nije utvrdila bliže kriterijume za određivanje stepena tajnosti i direktna posledica toga je da i danas imamo apsolutnu pravnu nesigurnost po pitanju opravdanosti ili neopravdanosti oznake tajnosti na dokumentima. Takođe, iako je Zakonom bila predviđena obaveza da se u roku od dve godine od dana stupanja na snagu zakona preispitaju oznake stepena tajnosti nad podacima i dokumentima određenim prema ranijim propisima, očekivani efekti su u potpunosti izostali. Po oceni Poverenika, broj dokumenata koji nepotrebno nose formalnu oznaku poverljivosti, kako onih starih i nasleđenih, tako i novih, ne smanjuje se, već se uvećava. O meri u kojoj to izaziva pravnu nesigurnost u medijima, podsećaju neprijatna iskustva, kao ona koje su imali novinarka i urednik, u međuvremenu ugašenog „Nacionalnog građanskog lista“, Jelena Spasić i Milorad Bojović, protiv kojih je tužilaštvo u Novom Sadu prošle godine podiglo optužnicu zbog objavljivanja „Izveštaja o stanju priprema za odbranu u Srbiji u 2010. godini“, o kojem se raspravljalo na zatvorenoj sednici Skupštine Srbije, a koji je nosio oznaku „strogo poverljivo“.